

EIN DEUTSCHES REQUIEM

20
NOVEMBER
2010

Algemene informatie:

In de komende nieuwsbrieven zal er mondjesmaat informatie op de achterkant verschijnen over de achtergronden en de vertaling van Ein Deutsches Requiem van Brahms. Naast het Requiem zal het Stabat Mater van Pergolesi door professionele solisten uitgevoerd worden. Ook van dit stuk zullen we de achtergronden en de tekst -met de vertaling- in de nieuwsbrief vermelden. Al deze informatie zal uiteindelijk ook in het programmaboek van 20 november vermeld worden.

Mededelingen:

- Mocht de link welke wij via de mail gestuurd hebben, niet werken, geef dit dan even door aan Henriëtte. Soms wil het helpen als deze opnieuw gestuurd wordt, waarna hij wel geopend kan worden.

- Voor de nieuwe deelnemers:

- Naast dat de nieuwsbrief elke eerste maandag van de maand bij Henriëtte verkrijgbaar is, wordt deze ook digitaal verzonden naar de mensen met een mailadres, aan het begin van de maand.
- Het is mogelijk dat u Vriend van MUSA wordt. Dit houdt in, dat u de doelstellingen van de Stichting dan steunt door 15 euro per jaar te storten op de rekening van MUSA. Hiervoor krijgt u 20% korting op 2 toegangskaarten voor elk concert.
- De repetities van Stichting MUSA lopen op twee periodes na, het gehele jaar door. Tijdens de Kerstvakantie en de Zomervakantie zal er een pauze ingelast worden. Voor de komende Kerstperiode houdt dit in, dat er op 21 en 28 december geen repetitie is.

Website Stichting MUSA:

De website is vernieuwd. Mocht u vragen of opmerkingen hebben, geeft u dit dan even door aan Henriëtte. www.stichtingmusa.eu

Huiswerkoverzicht tot 21 december 2009

Haydn: In de vorige nieuwsbrief staat geen huiswerk vermeld met betrekking tot de Paukenmesse van Haydn. Zoals Chris al op de repetitie heeft genoemd, zullen delen van de Paukenmesse in bijna elke repetitie behandeld worden. Daarom is het belangrijk deze thuis naast Brahms in te studeren.

Klein Kerstconcert:

Voor het Kerstconcertje van 20 december van 14.30 uur tot 15.30 uur, zijn we nog op zoek naar een paar bassen. Zodra deze zich hebben opgegeven, kunnen we ook een paar vierstemmige stukken ten gehore brengen. U kunt zich hiervoor opgeven bij Henriëtte.

Hieronder vindt u het vervolg van het muzikale alfabet:

- **Col arco:** Met strijkstok spelen. Deze aanwijzing heft een "Pizzicato"-aanwijzing op.
- **Col basso:** Met de bas meespelen.
- **Col crine:** Italiaans voor "met het haar" (van de strijkstok) oftewel de normale streektechniek. Deze aanwijzing heft het "Col legno" op.
- **Col legno:** Italiaans voor "met het hout" (van de strijkstok) spelen.
- **Colla parte:** Meespelen met de solo-partij. Bedoeld wordt vooral het rubato van de solist volgen.
- **Collage:** Vooral toegepaste techniek in de moderne muziek. Citaten uit andere werken uit de muziekliteratuur worden soms vermengd met buitenmuzikale geluiden tot een nieuwe geheel.

Stichting MUSA correspondentieadres:

H.A.B. Kamerink

Antwoordnummer 13601

9580 WB MUSSELKANAAL

Tel.: 0599-354673/0620795033

Fax: 0599-354691

E-mail: kamerink17@ziggo.nl

www.stichtingmusa.eu

Rekeningnummer: 3017.26.086

BIC: RABONL2U

IBAN: NL72 RABO 0301 7260 86

Achtergronden van Ein deutsches Requiem

Met het woord Requiem wordt van oudsher meestal de katholieke mis voor de gestorvenen, de *Missa pro defunctis* aangeduid. Gezongen in het Latijn, de taal van de rooms-katholieke kerk, zijn de woorden *requiem aeternam* - eeuwige rust, de eerste woorden die bij een requiem-mis gezongen worden.

Eén van de grote vernieuwingen die Luther heeft ingevoerd, was het gebruik van het Duits in de protestantse eredienst. Zijn Duitse bijbelvertaling werd een belangrijk monument in de geschiedenis van de Duitse taal.

Brahms componeerde geen muziek op een Duitse vertaling van de katholieke requiem-tekst (dat zou "*Das deutsche Requiem*" hebben opgeleverd), maar stelde als groot kenner van de Luther-bijbel zelf een bloemlezing samen uit het Oude en het Nieuwe Testament. De teksten hebben in eerste instantie vooral betrekking op menselijke zaken als leed en vergankelijkheid. Daartegenover staat een aantal sleutelbegrippen als hoop, eeuwig leven maar vooral ook troost. Zodoende ontstond op hoogstpersoonlijke wijze "*Ein deutsches Requiem*".

Het heeft lang geduurd voordat Brahms *Ein deutsches Requiem* had voltooid. De eerste twee delen ontstonden in 1861, maar de première van het complete stuk was pas in 1869. De jaren daarvoor waren reeds voltooide delen al in première gegaan: 1867 deel 1, 2 en 3

1868 deel 1, 2, 3, 6 en 7

Het laatst gecomponeerd is deel 5: "in Gedanken an die Mutter" (Brahms' moeder stierf in 1865).

Het is bijzonder dat een stuk dat zo geleidelijk is ontstaan, zo een mooie totaalvorm heeft gekregen. Bij de delen 1 en 7 valt de tekstovereenkomst meteen op:

1. *Selig sind, die da Leid tragen, ...*

7. *Selig sind die Toten, die in dem Herren sterben ...*

Brahms heeft deze hoekdelen ook muzikaal met elkaar verbonden door in het slotdeel terug te grijpen op motieven en thema's uit het eerste deel. Bij nauwkeurig lezen blijken ook in de delen 2 en 6 een aantal teksten inhoudelijk verwant. Het onderwerp is de aardse vergankelijkheid:

2. *Denn alles Fleisch, es ist wie Gras... Das Gras ist verdorret.*

6. *Denn wir haben hie keine bleibende Statt*

en het Christelijke perspectief van het hiernamaals:

2. *So seid nun geduldig, lieben Brüder, bis auf die Zukunft des Herrn*

6. *Die zukünftige (Statt) suchen wir en Wir werden aber alle verwandelt werden*

Deel 3 en 5 omramen het centrale deel 4

4. *Wie lieblich sind deine Wohnungen, Herr Zebaoth!*

Tenslotte spreken de teksten van deel 3 en 5 zich allebei uit over de korte tijdsperiode die ons mensen beschoren is:

3. *Siehe, meine Tage sind einer Hand breit vor dir...*

5. *Ich habe eine kleine Zeit Mühe und Arbeit gehabt...*

Door aldus overeenkomstige teksten naast elkaar te leggen, is een beeld ontstaan van formele symmetrie:

			4			
		3		5		
	2				6	
1						7

Mooi in het centrum, omringd door zoveel menselijk leed, Psalm 84, het lied van Gods nabijheid.

Veel belangrijker dan dit statistische evenwicht is echter de dynamiek in de opeenvolgende teksten. Er is sprake van ontwikkeling van ideeën, als men de delen 3 en 5, 2 en 6 en 1 en 7 vergelijkt. Deze tweetallen-delen kunnen dan ook onmogelijk in een andere volgorde worden uitgevoerd. Zo is de psalmtekst van deel 3 die een uiting van nietigheidsgevoelens en het verlangen naar zekerheid die in deel 5 gevonden is:

3. *Ich hoffe auf dich.*

5. *... ich will euch wiedersehen*

3. *Herr, wes soll ich mich trösten?*

5. *Ich ... habe großen Trost gefunden. Ich will euch trösten, ...*

Het tweede deel vormt een afgerond geheel door de gesloten ABA-vorm met slotfuga. De komst van de Heer ("*die Zukunft des Herrn*") (B) is slechts een voorbijgaand visioen, omringd door schrijnende koorzang en een orkestrale treurmars in driekwartsmaat.

Het uitermate dramatische zesde deel heeft daarentegen een open vorm: ABC-fuga. Vanaf het moment dat de baritonsolist de verrijzenis aankondigt, krijgt de muziek een opera-achtige spanning, die culmineert (en wel "*plötzlich, in einem Augenblick, zu der Zeit der letzten Posaune*") in een tumultueus koor dat het laatste oordeel verbeeldt. De daarop aansluitende fuga in een majestueus C-groot werkt als een bevrijdende apotheose. Daarmee is de sfeer van aards geweeklaag -die in alle eerdere delen, behalve het vierde, het uitgangspunt was- definitief verdreven. Veelbetekenend is dat Brahms in het eerste deel afzag van violen, om met alten en celli zijn Requiem in een sombere processie van klaagzangen in dalende melodieën te beginnen. Het "ziemlich langsam" van het begin heeft plaatsgemaakt voor "feierlich", en de violen spelen met stralende klank hun bevrijdende opgaande melodielijnen.

Brahms was een veel te gevoelig en introvert componist om zo een beschouwelijk stuk met groot vertoon van vocale en instrumentale krachtpatserij te besluiten. Er is ook niet het transcendente niveau van Fauré's "In Paradisum". De laatste woorden "Selig, Selig" klinken bij Brahms als een menselijke stille wens, waarna alleen de harp opstijgt naar een hoge slotnoot.

© 1998 Daan Admiraal